

Araştırma Makalesi / Research Article

ŞİDDETİ ADLANDIRMA VE ANLAMA: TÜRKİYE'DE ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLARIN DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME STRATEJİLERİ*

Nuray KARAMAN^{1**}
Kübra DOĞAN²

Öz

Bu çalışmanın amacı kadına yönelik şiddeti toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alarak, Türkiye'deki kadınların şiddet kavramına ilişkin algısını anlamak ve kadınların şiddet tanımlanmalarına ilişkin kavramsallaştırmalarını incelemektir. Kadına yönelik yapılan her türlü şiddetin önlenmesinin temelinde şiddetin nasıl tanımlandığı ve içselleştirildiği önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle kadınların şiddet kavramına atfettikleri anlamlar çerçevesinde 30 kadın katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Ayrıca katılımcıların şiddet deneyimleri ve maruz kaldıkları şiddetle baş etme stratejileri incelenmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin mevcut toplumsal değişimler içerisinde kendini yeniden yarattığı ve ürettiği bir toplumsal sistem içerisinde kadına yönelik şiddetin nasıl tanımlandığı ve şiddet pratikleri de değişim göstermektedir. Çalışmada, katılımcıların tümünün farklı şiddet türlerine maruz kaldığı ve bunun sonucu olarak belirli travmatik olaylar ile karşı karşıya geldiği ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca kadınların şiddet tanımlamaları, şiddet deneyimleri ve bununla baş etme stratejileri katılımcıların eğitim, sosyal ve ekonomik durumlarındaki farklılıklara bağlı olarak çeşitlilik göstermiştir. Bu bağlamda şiddeti adlandırma, şiddet kavramının doğasına ilişkin tartışmaları yeniden çerçevlendirmeye ve toplumsal içerisindeki tezahürünü anlamaya yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla çalışma süresince; kültürel kodlarla, bir sonraki nesile aktarılan yaşam biçimi ve tutumların toplumdaki şiddet tezahürü, detaylıca açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada, kadınların şiddete yönelik tanımlamaları ve algıları irdelenirken, toplumun kadınlara atfettiği roller üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Adlandırma, Toplumsal Cinsiyet Roller, Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet, Kültürel Şiddet

NAMING AND UNDERSTANDING VIOLENCE: THE EXPERIENCES OF WOMEN IN TURKEY WITH VIOLENCE AND THEIR COPING STRATEGIES

Abstract

The aim of this study is to understand violence against women from a gender perspective, to understand women's perceptions of the concept of violence and to examine women's conceptualizations regarding the definition of violence. How violence is defined and internalized plays an important role in the prevention of all kinds of violence against women. For this reason, in-depth interviews were conducted with 30 female participants on the axis of the meanings that women attribute to the concept of violence. In addition, the violence experiences of the participants and the coping strategies they were exposed to were examined. In the study, it was revealed that all of the participants were exposed to different types of violence and as a result they faced certain traumatic events. In addition, women's definitions of violence, their experiences of violence and their coping strategies varied depending on the educational, social and economic status of the participants. In a social system where gender roles recreate and reproduce themselves within the current social changes, how violence against women is defined and violence practices also change. There is a direct relationship between life practices and identity. Therefore, the identities and roles attributed to women are a reflection of the social order. In this context, naming violence helps to reframe the discussions on the nature of the concept of violence and to understand its manifestation in the social. Therefore, during the study; the manifestation of violence in the society of lifestyles and attitudes transferred to the next generation with cultural codes has been tried to be explained in detail. In this study, while the definitions and perceptions of women towards violence are examined, the roles attributed to women by the society are emphasized.

Keywords: Violence, Naming, Gender roles, Violence Against Women in Turkey, Cultural Violence.

* Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Yayın Etiği Kurulu'ndan 04.11.2021 tarih ve 2021/198 karar nolu yazılı izin alınmıştır

¹ Öğr. Gör. Dr. Uşak Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. ORCID: 0000-0002-9517-0277

** **Sorumlu Yazar** (Corresponding Author): nuray.karaman@usak.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ORCID: 0000-0001-7840-8733

Başvuru Tarihi (Received): 26.05.2022 **Kabul Tarihi** (Accepted): 20.01.2023

Giriş

Şiddet, zamana ve içinde bulunulan kültürel değerlere göre değişen küresel bir sorundur. Kadına yönelik şiddet, sadece mağdurlara ve ailelerine acı vermekle kalmamaktadır aynı zamanda tüm toplumlara ağır bir yük getirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) raporuna göre; 2005-2018 yılları arasında 161 ülkeden alınan veriler ışığında, 735 milyon kadının, hayatlarında en az bir kere şiddete maruz kaldığı açıklanmıştır. 2019 Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) verilerine göre; şiddet gören kadın oranının en yüksek olduğu ülke %38 oranında Türkiye’dir. Türkiye’de özellikle 1990’larda kadına şiddet hususu, güncel tartışmalar arasında yer edinmiştir. Bu dönemde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile şiddetle mücadele edilmeye çalışılmıştır (Altınay ve Arat, 2007). Günümüze kadar olan süre içinde pek çok kuruluş, kadın sığınma evleri, kadınlara destek ve yardım eden dijital platformlar ve uygulamalar çıkartılmıştır. Bu süre boyunca hedeflenen, kadına yönelik şiddeti durdurmak ve bilinçli bireyler yetiştirmektir.

Şiddet, saldırganlık, hâkim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü olma, karşı tarafı engelleme, düşmanca tutum, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranış bütünüdür (Ardalı, 1996; Dursun, 2011). En daraltılmış anlamı itibariyle şiddet; karşı tarafa uygulanan, çeşitli güç gösterimlerini içinde barındıran bir düşünce ve davranış kalıbı olmaktadır. Kadına yönelik şiddet, kadın ve erkeğin rolleri ve hakları konusunda toplumsal mutabakata dayalı bir toplumsal inşadır. Şiddet fiziksel yara, darp, itme vurma gibi davranışlarla sonuçlandığı gibi başka nesnelere zarar verme üzerinden, psikolojik bir korkutma ve bastırma olarak da nitelendirilmektedir (Yetim ve Şahin, 2008). Nitekim şiddetin bilinçli ve tercihe dayalı bir olgu olduğu yönünde güçlü tartışmalar bulunmaktadır. Şiddet, fiziksel, psikolojik, sözel, cinsel, dijital, ekonomik ve flört şiddeti olarak kategorilendirilmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016; Avcı ve Özdedeli, 2015).

Hemen her toplumda farklı biçimlerde de olsa kendini gösteren şiddet olgusu toplumsal bir sorun teşkil etmektedir. Şiddetin kültürel kodlara göre şekillenen ve aktarılan bir yapısı bulunmaktadır. Şiddet; türleri, uygulanış biçimi ve oranları bakımından her toplumda farklılık gösterse de genel geçer olarak bütün toplumların ortak sorunudur (Özerkmen ve Gölbaşı, 2012). Türkiye’de şiddetin nasıl tanımlandığı, kadına yönelik şiddetin nedenleri ve sonuçları altında yatan dinamikler ülkenin sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik yapısı ile ilişkilidir. Radikal bir çözümün gerçekleşmesi için sorunun kaynağına bakıldığında öğrenilmiş ve içselleştirilmiş şiddet tutumları ve aktarılan kültürel kodlar görülmektedir (Altınay ve Arat, 2007). Şiddet çok küçük yaşlarda öğrenildiği gibi ilerleyen yaşlar içerisinde de karşılaşılan bir davranış kalıbı olabilmektedir. Nitekim şiddetin içselleştirilmesinde ve bir sonraki kuşağa aktarılmasında en önemli etken; kadınların şiddeti tanımlama biçimleridir. Bu bağlamda; özellikle kadınların patriarkal sistem içerisinde öğrendiği davranış kalıpları ve tutumlar, şiddeti içselleştirmelerinde önemli bir faktördür (Yiğitalp, Ertem ve Özkaynak, 2007). Dolayısıyla kadınların şiddet tanımlamalarında hâkim olan belirsizlik ve kabullenme halinin temelinde içselleştirilen bu davranış kalıpları yatmakta ve şiddetin adlandırılmasında büyük rol oynamaktadır.

Adlandırmanın gücü uzun zamandır feminist akademisyenler tarafından vurgulanmıştır (Burstein, 1994; Frazer ve Hutchings, 2020; Goodman ve Browne, 1994; Trothen, 2006). Toplumsal dünyamızda belirli bir nesne, olay veya duygunun var olması adlandırma yoluyla gerçekleşmektedir. Nitekim adı olmayanın gerçekliği de değeri de reddedilmektedir. Son yılların en önemli gelişmelerinden birisi ise cinsel taciz, evlilik içi tecavüz ve flört tecavüzü, flört şiddeti, ekonomik şiddet gibi kadınların deneyimlerini adlandırın terimlerin ortaya çıkması durumudur. Bu terimlerin oluşturulması, sorunları görünür kılmakta ve kadınların yaşadıklarını anlamlandırabilmelerine ve dile getirmelerine olanak sağlamaktadır. Örneğin, bir deneyimin aile içi şiddet, eş şiddeti, flört şiddeti veya dijital şiddet olarak adlandırılıp adlandırılmadığı, deneyimin nasıl algılandığı ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla kadına yönelik yapılan her türlü şiddetin

önlenmesinin temelinde şiddetin nasıl tanımlandığı yatmaktadır. Nitekim adlandırma bir deneyimin doğasına ilişkin tartışmaların yeniden çerçevelenmesine yardımcı olmaktadır. Bu çalışma; kadına yönelik şiddeti, toplumsal cinsiyet perspektiften ele alarak, Türkiye'deki kadınların şiddet ve kadına yönelik şiddet kavramına ilişkin algısını ve onu nasıl tanımlayıp kavramsallaştırdıklarını anlamaya çalışacaktır.

1. Toplumsal Cinsiyet ve Şiddet

Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek arasında kültürel olarak oluşturulmuş bir takım farklılıkları yansıtmaktadır. Bu kavram; toplum tarafından oluşturulan çeşitli inanç, değer ve normlara dayanan pratikler bütününe ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal yaşamı ve toplumsal ilişkileri (ekonomik, siyasal, sosyal) inşa ettiği için oldukça elzemdir. Kadına yönelik şiddet olgusunun temelinde toplumsal cinsiyet algısının önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal rollerin ve atfedilen değerler sisteminin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sadece mikro düzeyde değil makro düzeyde de yapısal kurumların değerlerinde, dilinde ve düşünüş biçiminde kendini göstermektedir (Özerkmen ve Gölbaşı, 2010). Nitekim erken yaşlarda benimsenen kültürel normatif kurallar bütünü, bireyin toplum içindeki cinsiyetçi rolleri kabul etmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerinin; farkında olunarak ya da olunmayarak benimsenmesi, kadına yönelik şiddet türlerini meşrulaştırmaktadır.

Çok eski çağlardan beri şiddet olgusu pek çok soruna çözüm olarak görülmüştür. Yalnız buradaki çözüm, güçlü olana istinaden söylenmektedir. Güçlünün güçsüzü dışlaması, ezmesi, hor görmesi, hakaret etmesi; öldürmesi, dayak atması veya incitmesi gözlemlenmiştir. Uygarlaşmanın şiddeti azaltacağı düşünüldüyse de şiddet neredeyse dünyanın her yerinde farklı boyutlarda ve yoğunlukta kendini tekrar var etmiştir (Özerkmen ve Gölbaşı, 2010). Patriarkal sistem ötekileştirmeyi kadın üzerinden dayatmakta; çeşitli normlar, değerler, dijital platformlar ve medya aracılığıyla da kadına yönelik her türlü şiddeti yeniden kurgulamaktadır. Kadının meslek, iş, sosyal hayat veya aile hayatı gibi toplumsal rollerini icra ederken; cinsiyetçiliğe, ekonomik şiddete veya mobbinge maruz kalması, erkeğin onu ötekileştirerek tahakkümü altına almaya çalışmasından kaynaklanmaktadır (Günay ve Bener, 2011; Şahin ve Kurtulmuş, 2015). Bu durumda toplumun bazı kesimlerinin; geçmişe nazaran kadına yönelik şiddet vakalarına ve kadın cinayetlerine karşı farkındalığının artması, beraberinde bu duruma karşı tek başına yeterli olmasa dahi hoşgörüyü getirmektedir. Tam da bu nedenle hoşgörünün yanına dayanışma kavramını da yerleştirmemiz gerekmektedir. Nitekim hoşgörünün içerisindeki savunmasız olan bireyler bu hususta kadınlardır. Hoşgörünün dayanışmaya dönüşmesi etik bir mükemmeliyetçi mesele değildir, hayatta kalmanın bir koşuludur. Bu bağlamda Bauman (2003; 2011), artık ötekinin farklılığının bizim farklılığımıza zararı olmadığı takdirde rahat edebileceğimiz bir dünyada yaşamadığımız ifade eder. Çünkü başkalarının bazı farklılıkları, bizinkileri kısıtlama ve yaralama kararlılığını içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda kadın cinayetleri; ötekinin yaşamına son veren, bir şiddet edimi niteliği taşımaktadır (Akt. Kara ve Uluç, 2019). Nitekim burada söz konusu başkasının özgürlüğünü ve güvenliğini görmezden gelen bir şiddet eylemidir. Dolayısıyla günümüzün olumsuzluk ve farklılık dünyasında hayatta kalmanın tek yolu her bir farklılığın, başka bir farklılığı, kendisinin gerekli koşulu olarak görmesinde yatmaktadır. Ötekinin (kadının), başkalığının reddi şiddetin nedeni konumunda olmaktadır. Bu bağlamda ataeril sistem yapısı radikal bir dönüşüme uğrayıp, kadının erkekten farklılığını ve başkalığını tanımak ve özgürlüğüne ket vurmamak zorundadır. Nitekim toplumsal gerçeklik içerisinde, toplumsal olanın kendisi cinsiyetlendirilmektedir. Bu durum kadın ve erkek nezdinde belirli farkları ortaya koymakta ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bu nedenle de toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde etkin olan; tutumlar, davranışlar ve algılar, erkeğin kadına yönelik uyguladığı her türlü şiddetini meşru kılmaktadır (Karabağ, 2014).

Kadın ve erkek olma gereklerinin toplumsalın içerisinde kurulduğu, düzenlendiği bir ataerkil yapı içerisinde kadının sahip olduğu, sosyal ve siyasal hakların öğrenilmesi ve kullanılabilmesi için en temelde eğitim olgusu yatmaktadır. Toplumsal ve bireysel düzlemde eğitim, kadın ve erkek nezdinde oldukça önem arz etmektedir. Türkiye’de kadınların eğitim seviyesi ve çalışma oranları arasında pozitif bir artış bulunmaktadır (Özaydınlık, 2014). Kadınların ve erkeklerin eğitim oranlarının artışı, aralarındaki siyasal, sosyal ve ekonomik anlamdaki eşitsizliğin ortadan kalkması için bir ön koşuldur. Eğitim, kadının işgücü niteliğini yükselten ve yüksek maaşlar ile onun, çalışma hayatına kabul edilmesini sağlayan önemli bir araç konumunda olmaktadır (Günsoy ve Özsoy, 2012). Dolayısıyla kadın, erkek ve eğitim olgusu arasındaki bağ çift işlevselliktedir. Bu bağ kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığın oluşmasını sağladığı gibi yok edilmesi için de biçilmiş kaftandır. Şenel (2018)’in çalışma bulgularına göre, Türkiye’de şiddete maruz kalan kadınların %11,7’si okuma yazmayı bilmemektedir. Bu bağlamda en çok psikolojik, sosyal, sözel ve fiziksel şiddete uğrayanlar eğitim seviyesi daha düşük kadınlar içerisinde görülmektedir. Dolayısıyla eğitim seviyesinin artması, şiddete maruz kalma sıklığının azalmasını da beraberinde getirmektedir (Büyükyılmaz ve Demir, 2016). Türkiye’de demografik dönüşüm neticesinde üçüncü aşamaya gelmiş bulunmaktayız. Bu durum doğurganlık seviyesinde düşüş yaşandığını ve özellikle kadınların eğitim seviyelerinde artışın meydana geldiğini göstermektedir. Kadınların eğitim seviyesinin artması ve bunun beraberinde ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları, kadınların şiddeti tanımlamalarında ve şiddete maruz kaldıklarındaki tutum ve davranışlarında farklılıklar yaratmaktadır. Kadınların şiddete maruz kalmaları belirli bir sınıfa mensup olmaları, yaş veya ekonomik duruma göre değişmemektedir. Ancak ailenin sosyo ekonomik durumu ile şiddet görme arasında ters yönlü bir ilişki mevcuttur (Güdekli, 2014). Diğer bir ifadeyle; şiddetin tamamen yok olmasından bahsedemesek de sosyo ekonomik durum düzeldikçe şiddet azalmaktadır (Güdekli, 2014). Dolayısıyla kadına yönelik şiddetin temelinde yatan saldırganlık dürtüsü, toplumsallaşma süreci içinde öğrenilebilmektedir. Nitekim bazı kadınlar şiddeti içgüdüsel veya psikolojik bir sağlık problemi olarak algılamakta bazıları şiddetin niteliğini toplumsal olarak görmektedir. Bu bağlamda kadınlar kendilerini obje olarak gören ataerkil sistemi destekler nitelikteki öğrenilmiş toplumsal rollerden bahsederken, bu sorunun temelinde yine kendilerinin olduğunu, erkeklere bu gücü onların verdiklerinden bahsetmektedirler (Akkaş ve Uyanık, 2016). Yukarıda bahsedildiği üzere, kadının ikincil ve ötekileştirilen yapısı, onun bastırılması ve potansiyel gücünü ortaya çıkaramadığı için tahakküm altına alınıp mevcut ataerkil yapıyı benimsemesinden kaynaklanmaktadır. Pierre Bourdieu, bahsedilen bu ataerkil yapı içerisinde erkeklik kavramını incelerken; toplumsal cinsiyetin merkezine tahakkümün kurumsallaşma sürecini ve pratiklerini konumlandırıp irdelemektedir (Türk, 2008). Burada vurgulanacak olan nokta erilliğin, dişilik üzerinden kendini yaratması durumudur. Bir başka deyişle; erillik dişiliğin ne olması ve ne olmaması gerektiğini belirlerken, kendi sınırlarını çizmektedir.

2. Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kadınların Şiddeti Adlandırması

İlk olarak 18.yüzyılda aydınlanma dönemi ile kadınların siyasal olarak erkeklerle eşit haklara sahip olma talebiyle başlayan feminizm hareketi, kadın ve erkek haklarının eşit olduğu ortak bir bilinçlilik halini temsil etmektedir (Metintaş, 2018). Toplumun erkek ve kadına biçtiği rol, kadın ve erkek olma gereklerini belirlerken, kadını ikincil plana itmektedir. Hegel’in ünlü metaforundaki köle gibi, kadınlar da mutsuz bir bilinçlilik durumu yaşamakta, onları aynı anda hem kendilerini ezen kültürün bir parçası, hem de onun yabancıları kılan bir yabancılaşma içinde bulunmaktadır (Berktaş, 2016). Bu bağlamda mevcut kültür içerisinde toplumsal uyumu sağlayabilmenin gerekli koşulu toplumsal onay mekanizmasıdır. Ancak kolektif gücün belirlediği normların genel geçer olmaması hali, onay mekanizmalarını ve kadına uygulanan şiddet biçimlerini farklılaştırmaktadır.

Ataerkil sistem düzeninin devamlılığı; her kültürün toplumsal kabul ve beklentilerine göre; kadına uygulanan şiddet türlerinde değişikliğe ve farklı yollarla yeniden üretilmesine sebep olmaktadır

(Çötök, 2015). Bu bağlamda, sosyo ekonomik durumun belirleyicileri aracılığıyla, ataerkil yapının mevcut kültürel normatif kodlara uyum sağlaması durumu beraberinde neo-patriarkal düzenin yansımalarını getirmektedir. Bu düzen içerisinde kadının şiddeti adlandırması kadın kimliğinin tanımlanması ile değil cinsiyet kimliğinin yeniden üretilmesi ile mümkün olmaktadır. Nitekim feminist özne cinsiyet üzerinden değil yaşam pratikleri üzerinden kurulmaktadır (Saygun, 2016). Toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsalın içerisinde kendini kurduğu, yarattığı ve yeniden ürettiği bir dünyada tüm yaşam pratikleri içerisinde kadına şiddet sorunu mutlak bir yer kaplamaktadır. Yaşam pratikleri ve sahip olunan kimlik arasında doğrudan bir ilişki mevcuttur. Özellikle; kadın kimliği üzerinden erkeklik algısının yaratılması durumu, içerisinde barındırdığı tüm cinsiyetçi söylemleri ve davranış kalıplarını destekler nitelikte olmaktadır. Dolayısıyla kadına atfedilen kimlik, verili düzenin bir yansıması konumundadır. Kültür bir bütün olarak toplumda düşünsel gelişmenin genel durumu haline gelmiştir (Williams, 2017). Düşünsel gelişim ve gündelik yaşam pratikleri içerisinde inşa edilen kadın kimliği; kendisini toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin merkezi noktasına yine toplumsalın içerisinde oluşturulan erkeklik algısı aracılığıyla konuşlandırmaktadır. Her toplumun kendi kültürel yapısı içerisinde kendi gerçekliğini oluşturarak kendini var etmeye çalışması durumu, farklı kimlikler ve farklı anlam dünyalarının oluşmasını sağlamaktadır. Bu durum ise şiddetin adlandırılmasındaki evrensel fikir birliğini çürütmektedir. Kimlik, kültürel kodlama içerisinde şiddeti yaratan, şekillendiren ve sürekliliğinin sağlanmasında büyük rol oynayan en büyük etmenlerden birisidir (Hall, 2017). Dolayısıyla şiddetin adlandırılmasında kültürel normatif kodlar aracılığıyla, sahip olunan tüm yapısal koşullar etkili. Bu nedenle şiddetin mevcut normlar bütünü içerisinde olan özgürlüğünden bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda oluşturulan kimlik algısı; şiddet ediminin toplumsala olan tezahürünü, toplumlar nezdinde farklılaştırmaktadır. Nitekim şiddetin adlandırılmasında bireyin içerisinde yer aldığı kültürel faktörler, dini ve sosyo ekonomik eşitsizlikler önemli bir yer teşkil etmektedir. Ferdinand De Saussure (2011), “dil” bir önceki dönemden aktarılan bir kanıt niteliğinde olduğunu söylemekte ve dilin değişmezliğini vurgulamaktadır (Akt. Köktürk ve Eyri, 2013). Dil, kültürün yapı taşıdır ve toplumsalın içerisindeki temsilleri adlandırmamıza yardım etmektedir. Ancak göstergelerin zamanla değişime uğraması (şiddet görme biçimleri) bireyin anlam dünyasında şiddet ediminin başkalaşmasına neden olmaktadır. Çalışkan ve Çevik (2018)’in araştırma bulgularına göre; kadına yönelik uygulanan şiddetin temel belirleyicileri kadının psikolojik ve sosyo-ekonomik durumu ile şiddeti algılama ve yorumlama biçimine bağlı olmaktadır.

Kadına yönelik uygulanan şiddet biçimleri, fiziksel, psikolojik, duygusal, cinsel, ekonomik, dijital ve flört şiddeti olarak kategorize edilmektedir. Sosyal yaşamda ve içinde bulunduğumuz toplumda ise; en sık karşılaşılan şiddet türü kadına yapılan duygusal ve ekonomik şiddettir. Duygusal şiddet, kadının partneri en az bir kere ondan para alıkoymuş, evden ayrılmasını, arkadaşlarını, ailesini görmesini veya telefonla aramasını engellemiş veya sürekli onu küçük düşürmüş, onu öldürmekle tehdit etmiş veya fiilen yapmaya çalıştığı durumlar olarak tanımlanmaktadır (Mazza, Dennerstein ve Ryan, 1996). Özellikle duygusal şiddet olgularından olan sözel şiddet en çok maruz kalınan şiddet türlerinden biri olmasına olmasına rağmen hakaret, alay etme gibi durumların şiddet olarak tanımlanmasına çok sık rastlanmaktadır (Lucas ve Janson, 2021). Ekonomik şiddet ise kadını bağımlı ve fakir hale getiren paranın kadının üzerinde bir tehdit ve kontrol aracı olarak kullanıldığı şiddet türüdür (Coşar ve Gürkan, 2009). Kadının çalışmasına izin vermeme, istemediği işte zorla çalıştırma, maaşına el koyma ve ekonomik özgürlüğünün olmaması bu şiddet türünü içeren davranış biçimleridir. Ekonomik ve sosyal anlamda erkeğe muhtaç kılınmaya çalışılan kadın, ataerkil sistem içerisinde kendini var etmeye çalışmaktadır. Nitekim ataerkilliğin köklerinde sınıfsal farklılığın en önemli ölçüt olarak var olduğunu belirtmektedirler (Atan, 2015 Yörük, 2009). Bu bağlamda ekonomik şiddete maruz kalan kadınlar daha çok fakirleşmekte ve bunun neticesinde fiziksel şiddete maruz kalma olasılıkları da artmaktadır. Kadının sosyal hayatı içerisinde ötekileştirilmesi, yalnızlaştırılması, aile içi şiddet görmesi ve şiddet geçmişi gibi

faktörler psikolojik olarak kadını yıpratmaktadır. Bu durum da kadınlar arasında sınıf farkı gözetmeksizin şiddete maruz bırakıldıklarını göstermektedir.

3. Yöntem

Bu araştırma toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların şiddeti nasıl deneyimledikleri ve tanımladıklarını anlamayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında farklı yaş gruplarında toplam 30 kadın ile görüşme yapılmıştır. Öznelerin toplumsal etkinliklerini derinlemesine anlama ve yorumlamayı esas alan nitel araştırma yöntemine başvuru bu çalışmadaki görüşmeler yarı yapılandırılmış şekilde olup, yüz yüze gerçekleştirilmiştir (Bal, 2016). Soru formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk olarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleri üzerinde betimsel analiz yapılmıştır. Bir sonraki aşamada ise; kadınların deneyimlerini ve algılarını ortaya koyma bağlamında, şiddet ve türleri üzerinden yarı yapılandırılmış sorular sorularak içerik analizi yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu görüşmenin akışına göre araştırmacıya katılımcıların deneyimlerine göre başka sorular sorma fırsatı vermiştir. Ayrıca, görüşme sırasında katılımcılardan cevaplarını detaylandırması istenilerek derinlemesine bilgi elde etmek mümkün olmuştur.

Araştırma deseni olarak olgu bilimsel (fenomenolojik) yöntem kullanılmıştır. Fenomenolojik yöntem, günlük hayat pratikleri içerisinde sıklıkla karşılaşılan ancak tam olarak kavranılamayan deneyimlerin, detaylı ve derinlemesine anlamlandırılmasıdır (Bal, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Olguların yaşadığımız dünyadaki deneyimleri, algıları, yönelimleri ve kavramları ortaya çıkarması nedeniyle bu yöntem tercih edilmiştir (Baltacı, 2019). Çalışma bütüncül yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların ortak cevaplarına göre oluşturulan temaların yorumlanmasında da içerik analizi kullanılmıştır.

3.1. Örneklem

Çalışma; evli ve bekâr toplam 30 kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar Uşak-İzmir ilinde yaşayan kadınlardan oluşmaktadır. Etik kurul izni alındıktan sonra katılımcılara tanıdık kişiler vasıtasıyla ulaşım sağlanmıştır. Çalışmanın örnekleme amaçlı (kasti) örneklemedir. Bu örneklemede veriler, belirli deneyim ve algılara dayanarak belirli bir grup üzerine odaklanıp, araştırma problemine uygun katılımcılardan oluşur (Coşkun, 2015; Ural, 2011; Pamuk, 2017). Bu araştırmada amaca yönelik örnek toplama yöntemi kullanılarak, farklı sosyal, ekonomik ve eğitim düzeyine sahip kadın katılımcılara ulaşıldı (öğrenci, çalışmayan, çalışan, evli, bekâr ve boşanmış kadın gibi) ve örneklem çeşitliliği yakalanarak daha derin bilgi elde edilmesi hedeflenmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında, derinlemesine görüşme ve yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Görüşmeler 30-45 dakika arası sürmüştür. Röportaj ses kayıt cihazı ile kaydedilip daha sonra kâğıda dökülmüştür. Veriler araştırmacıların şahsi bilgisayarlarında korunmaktadır. Katılımcıların kimlikleri ve diğer bilgileri gizli tutulmuş, katılımcılara ‘‘K5,

K8, K23’’ gibi takma isimler verilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Veri analizi yapılırken betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analizin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir analiz türü olması nedeniyle; katılımcıların demografik özellikleri betimsel analiz yöntemi ile gerçekleştirilmiştir (Baltacı, 2019). Bu çerçeveye göre verilerin hangi kategori ve temalar altında düzenleneceği belirlenmiştir Daha sonra katılımcıların ortak sorunları kodlanıp temalar oluşturulmuş ve içerik analizi ile toplanan verilerin ayrıntılı bir incelemesini yapılmıştır. Ayrıca çalışmada doğrudan alıntı yapılarak verilerin özgünlüğü vurgulanmıştır. Buna ek olarak görüşme esnasında katılımcılara yöneltilen bazı yapılandırıcı sorular ile fenomenolojik yöntem, analize dâhil edilmiştir.

4. Bulgular

4.1. Sosyo Demografik Özellikler

Tüm katılımcılara 7 demografik soru sorulmuştur. Aşağıdaki tabloda katılımcılar ile ilgili detaylı bilgiler mevcuttur. Katılımcıların %46'sı 30-40 yaş aralığında, %33'ü 22 yaşında, %10'u 24 yaşında, %6'sı 23 ve %3'ü 25 yaş aralığı grubu içerisinde bulunmaktadır. Katılımcılara sorulan diğer demografik soruya göre; katılımcıların %53'ü' bekar, %30'u evli ve %10'u boşanmış ve %60'ı çocuk sahibidir. Katılımcıların eğitim düzeyleri %43 oranında lisans düzeyindeyken, %26 lise, %16 yüksek lisans ve doktora, %13'ü ise ön lisans düzeyindedir. Katılımcıların %53'ü çalışmamaktadır. %23'ü orta düzey, %13'ü asgari düzey ve %10'u tam bağımsız olarak çalışmaktadır. Katılımcıların %90'ı Müslümandır.

Tablo 1: Kadına Yönelik Şiddet Kapsamında Ele Alınan Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri N=30

ÖZELLİKLER	Belirtilenler	f.	%
Yaş	22	10	%33
	23	2	%6
	24	3	%10
	25	1	%3
	30-40	14	%46
Cinsiyet	Kadın	30	%100
Medeni Durum	Evli	11	%36
	Bekâr	16	%53
	Boşanmış	3	%10
Eğitim Durumu	Lise	8	%26
	Ön lisans	4	%13
	Lisans	13	%43
	Yüksek Lisans ve Doktora	5	%16
Çalışma Durumu	Tam Bağımsız	3	%10
	Orta Düzey	7	%23
	Asgari	4	%13
	Çalışmıyor	16	%53
İnanç Durumu	Müslüman	27	%90
	Ateist- Agnostik	3	%10
	Diğer	-	-
Çocuk Sahibi olma Durumu	Yok	18	%60
	1 Çocuk	10	%33
	2 Çocuk	2	%6

4.2. Kadınların Şiddet Tanımlamaları

Katılımcıların çoğunluğu (25) şiddet denildiğinde akıllarına ilk olarak fiziksel zarar alma durumunun geldiğini ifade etmiştir. Şiddeti tanımlamaları istenildiğinde ise, fiziksel şiddeti tanımlayan kavramları kullanmışlardır. Tüm katılımcılar, şiddeti tanımlarken şiddetin sadece fiziksel zarar alma durumu olmadığını, fiziksel şiddetin yanında, özellikle psikolojik ve sözel şiddet ile karşılaştıklarını ve psikolojik şiddetin kendileri üzerinde yaratmış olduğu travmalara vurgu yapmışlardır. Örneğin; K1 “yediğim dayaklar, aldığım fiziksel zararlar geçer de bu dil yarası hiç geçmez. Ben hala unutamadım. Kaç yaşına geldim yine unutamadım. Hala dün gibi aklımda” demiştir. K1 yeni evli lise mezunu 24 yaşında bir kadındır. K1, küçüklüğünde ailesi ve çevresinden pek çok kez psikolojik ve fiziksel şiddet gördüğünü söylemiştir. Bununla birlikte, şu

an evli olduğunu, o günlerin geçmişte kaldığını da vurgulamıştır. K1 geçmişinin, şu an olduğu kişi olmasındaki büyük katkısının önemine değinip, artık her türlü şiddeti tanıdığına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda birey olarak şiddetin ve toplum tarafından cinsiyetleştirilmiş söz, tutum ve davranışların farkında olmanın sadece kadınlar için değil toplumun bekası için oldukça mühim olduğunu da belirtmektedir. Katılımcılar çoğunluk olarak, fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerini de bildiklerini fakat şiddet denildiğinde, ilk olarak fiziksel şiddetin akla geldiğini belirtmişlerdir. Örneğin; ön lisans mezunu, çalışan ve bekâr olan K2 şunları belirtmiştir:

“Şiddet türlerini neler olduğunu biliyorum ancak, belki yediğim dayaklar ve işittiğim hakaretler yüzünden aklıma ilk olarak fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet geliyor. Üzerimde bir toplumsal baskı olduğunu hissediyorum. Yakın zamanda travmatik ciddi olaylar yaşadım ve bu yüzden dışarda sanki herkes bana bakıyor ve beni eleştiriyor gibi hissediyorum.”

K2, çocukken babasının annesine şiddet uyguladığına birçok kez şahit olması nedeni ile çocukluktan itibaren pek çok travmayı içinde barındırmaktadır. Ergenliğinde de aşırı saldırgan olduğunu ve özellikle annesine zor zamanlar yaşattığını belirtmiştir. Geçmişinden itibaren sahip olduğu travmaların yakın zamanda da tekrarlanması ile zor zamanlar geçirdiğini bu yüzden çeşitli obsesyonlar yaşadığını, herkesin ona düşmanca yaklaştığını düşünmeye başlamıştır. Goffman’ın dramaturjik yaklaşımı ile bu konuyu ele aldığımızda; K2 yaşadıkları ve travmaları neticesinde kendi içerisinde damgalandığını düşünmektedir. Bu bağlamda yaşamın; bireyin anlam dünyası ve toplumsala atfettiği değer ile ilgili olduğu fikrinin, ortaya konması olası bir hale gelmektedir. Nitekim K2 görüşme boyunca fiziksel şiddete nazaran, psikolojik (duygusal) şiddetin kendisinde uzun vadede etkiler bıraktığını belirtmiştir. Diğer katılımcıların büyük bir oranı da kadına şiddet denilince psikolojik şiddetin, fiziksel şiddetin önüne geçtiğini belirtmişlerdir. Özellikle günümüz ilerleyen teknolojisinde şiddet olgusu, varlığını gelişen ve değişen toplumsal yapıya adapte olarak sürdürmektedir. Dolayısıyla yaşadığımız çağda bütün şiddet türleri birbirleriyle bağlantı içerisinde olarak, hayatımızın her yerine sirayet etmektedir.

Bir başka katılımcı 35 yaşında ve evli olan K21 ise şunları ifade etmiştir:

“Şiddet denildiğinde aklıma tokat, tekme gibi yani fiziksel şiddet geliyor. Psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmayan kadın olduğunu sanmıyorum, bende dahil. Toplum tarafından bu o kadar normalleştirilmiş ki eşlerimizin, sevgililerimizin bize hakaret etmesi, dış görünüşümüzle dalga geçmeleri, maaşımızı kontrol etmeleri, bunların şiddet olduğunu anlayamıyoruz bile” dedi.

Katılımcılarda fark edilen tespitlerden biri, bireylerin toplumdaki hâkim düşünme biçimine göre hareket etme durumudur. Katılımcılar, normatif kuralları, düşüncelerinde bile çiğnemekten korkmakta ve ifade edememektedir. Dolayısıyla birey verdiği cevaplarda özgün olmaktan çok içinde bulunduğu durumun, kültürel normlarına göre kendini ifade etmeye çalışmaktadır. Benzer şekilde Bükecik ve Özkan (2018)’in çalışmasında da toplum içerisinde dayatılan normların, kadının maruz kaldığı şiddeti kabul etmesinde, şiddet olarak tanımlamamasında ve sessiz kalmasında oldukça önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu bağlamda kültürel şiddetin birey üzerinde kurduğu tahakküm neticesinde, şiddet süreklilik kazanmaktadır. Kadına toplumda atfedilen değer, kadını sömürülen bir nesne konumuna getirmektedir. Normatif kurallar, kadının şiddeti rasyonelleştirmesini ve bu durumu içselleştirmesini destekler nitelikte olmaktadır (Çakır, 2020). En genel anlamıyla, kültürel şiddetin toplum tarafından sorgulanmadan, adeta olması gerekenmiş gibi kıvrılması, bireyleri daha sessiz ve kayıtsız kılmaktadır. Bir diğer tespit ise; katılımcıların cevap verirken diğer katılımcıların cevaplarını merak etmesi durumudur. Bireysel düzlemde birey diğerleriyle etkileşim halinde olmakta ve farklı cevap vermekten, toplum dışı davranmaktan korkmaktadır.

Bir başka katılımcı K5 şunları belirtmiştir: “Kadına şiddet denildiğinde ilk olarak, fiziksel şiddet gelmiyor aklıma. Çünkü şiddet sadece vurmaktan ibaret değildir. Kırıcı bir hareket, tutum, itişmek, yüksek ses tonu vb. bunlarda şiddet tanımlamalarım arasındadır.” K5, şiddeti sadece fiziksel olarak ele almamaktadır. Bir bireyin psikolojik anlamda yıpratılmasını ve zarar görmesini çok daha tehlikeli ve ciddi bir durum olarak addetmiştir. Katılımcıların bu soruyu cevaplandırırken kendi algı ve deneyimleri etkili olmaktadır. Bir başka deyişle; katılımcılar, gördükleri şiddet türüne göre anlam dünyalarını genişletmekte ve şiddeti tanımlamaktadırlar. Bu bağlamda K19 şiddeti şu şekilde tanımlamaktadır:

“Şiddet, kişisel sınıır ihlali anlamına gelmektedir. Bu fiziksel anlamda da bir kısıtlama olabilir. Gizli bir şekilde yapılan aşırı ısrar ve beklentiyi karşılama gibi durumlar ile de yapılabilir. Ben daha çok psikolojik şiddete uğradığımı düşünüyorum. Bu nedenle de aşırı ısrardan ve birinin benden bir şey istemesinden hiç hoşlanmıyorum. Çünkü kendimi mecburi hissediyorum. Bu da hiç samimi değil doğrusu.”

K19'nin belirtmiş olduğu üzere, şiddet bir bütün olarak ele alındığında tam olarak tanımlanmış olmaktadır. Salt bedene yapılan bir eylem olmadığı gibi sadece psikolojiyi de etkileyen bir olgu değildir. K19, istemediği pek çok davranışı psikolojik baskıya uğradığı için yapmak zorunda kaldığını ve daha sonra da suçluluk psikolojisine girip kendini toplumdan dışlanmış hissettiğini de vurgulamıştır. Katılımcıların neredeyse hepsinin duygusal şiddete maruz kalmasına rağmen bunu bir şiddet türü olarak tanımlayan ve yaşam deneyimleri üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ifade eden katılımcı sayısı sadece 5'tir. Daha önceki çalışmalarla benzerlik göstererek, duygusal şiddete maruz kalan katılımcıların korku, suçluluk ve yalnızlık korkusu, öz güven eksikliği gibi durumlar görülmektedir ve bu durum günlük yaşamları üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır (Aslan, 2020; Dikmen, Özaydın ve Yılmaz, 2018; Güler, vd., 2002; Şahin ve Türk, 2010).

4.3. Kadınların Şiddet Deneyimleri

Kadına yönelik şiddet özellikle yaşadığımız toplumda en büyük ortak sorunlarımızdan biri durumundadır. Şiddete maruz kalan kadınlarda fiziksel yaralanmalar, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, depresyon, kâbus görme, güvensizlik, uykusuzluk, intihar girişimi sosyal izolasyon ve baş ağrıları gibi şikâyetler daha fazla görülürken bireyin benlik saygısına da zarar vermektedir (Coşar ve Gürkan, 2009; Güler ve Tuncay, 2005). Katılımcılar maruz kaldıkları fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet neticesinde sadece bedenlerinin değil aynı zamanda psikolojilerinin ve sosyal ilişkilerinin de zarar gördüğünü ifade etmiştir. Apartman görevlisi olarak çalışan K26 şunları belirtmiştir:

“Kocam kavga esnasında beni itti ve kolum kırıldı. Aslında bu kadar büyük bir zarar vermek istemiyordu çünkü hem başkalarının şiddet gördüğümü fark etmesini istemiyor hem de işimden gücümde geri kalmamı istemiyor. Apartmanın temizliği var evin temizliği var. Haftalarca tek kol ile yer sildim ve herkese düştüm dedim. Söylesem ne olacak sanki... Ananın kaderi kızın çeyizidir derlerdi doğruymuş”.

K26'nın içinde bulunduğu şiddeti algılayış biçimi, öğrenilmiş davranış kalıpları ile yakından ilgilidir. Normatif kurullarla şiddetin topluma nasıl sirayet ettiğinin farkındadır. Geleneksel toplum ithemi şiddeti kültürel kılıp bireyler üzerinde hak iddia edebilmektedir. Örneğin; “kocandır sever de döver de babanın vurduğu yerde gül biter vb.” cinsiyetçi söylemlerle çağlardan bu yana şiddete karşı sessizlik bu şekilde yol kat etmektedir. Bu durum kadınlarda psikolojik rahatsızlıkları da beraberinde getirmektedir. Çocukluğundan itibaren psikolojik ve özellikle fiziksel şiddete maruz kalan lisans mezunu 24 yaşındaki K7 ise; şiddet deneyimlerinden bahsederken cinsiyetçi kalıpları içselleştirdiğini ve tüm davranış kalıplarını buna göre gündelik hayatına uyarladığını vurgulamıştır.

“Şiddetin şiddeti doğurduğunu düşünüyorum. Ben küçükken babam, annemi, beni ve kardeşlerimi döverdi. Annem küçükken de dedem aynı şekilde tüm ailesini dövermiş. Ben şiddet görüp de başkasına göstermeyecek biri olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle kimseye güvenemiyorum. Kendimi herkesten farklı hissediyorum. Sanki başka bir yere aitmişim gibi...”

K7, deneyimlemiş olduğu fiziksel şiddet davranışı neticesinde, bireysel düzlemde toplumsal dışlanma ve yabancılaşmaya maruz kaldığını belirtmektedir. Kadınların maruz kalmış oldukları şiddet davranışı, mevcut normatif kurallar bütünü içerisinde yeniden üretilmekte ve bireyin anlam dünyasını şekillendirmektedir. K7, yaşamış olduğu şiddet mağduriyetinin etkilerini sosyal hayatına entegre ederken, kültürel şiddetin tezahürlerini yansıtmaktadır. Kazanılan deneyim; kadının, toplumsal içerisindeki davranış kalıplarının yeniden üretimini sağlamakta ve içselleştirilmiş tutumların oluşmasında rol oynamaktadır.

4.4. Kadınların Şiddet ile Baş Etme Stratejileri

Kadınların şiddet deneyimleri neticesinde eğitim seviyelerine, ekonomik durumlarına ve aile yapılarına bağlı olarak şiddet ile baş etme stratejilerinin farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu çalışmada kadınların maruz kaldıkları şiddet ile mücadele edebilmek için şiddete şiddet ile karşılık verdikleri veya toplum ve aile baskısı sebebi ile şiddet karşısında sessiz kaldıkları görülmektedir. Ayrıca bazı katılımcılar maruz kaldıkları şiddetten kurtulabilmek için eğitim almanın ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarının öneminden ve bunun için yaptıkları mücadelelerden bahsetmişlerdir. Bu sebeple kadınların şiddet ile baş etme stratejileri “şiddet göstermek ya da sessiz kalmak”, “eğitim ve şiddet”, “ekonomik bağımsızlık ve şiddet” olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir.

4.4.1. Şiddet göstermek ya da Sessiz Kalmak

Günümüzde şiddet ile ilgili farkındalığın artması kadınların şiddeti saklamamasına ve kendilerini savunmalarına neden olmuştur. Katılımcılardan birkaçı şiddet gördüklerinde kendilerini savunmak için fiziksel şiddete başvurduklarını belirtmişlerdir. Örneğin lise mezunu ve özellikle babasından şiddet gören K6 “*benim elim armut mu topluyor? Biri bana vurursa ben de ona vururum. Eğer vurmazsam daha çok üstüme gelir, kendimi savunmam lazım. Başka türlüünü bilmiyorum*” dedi. K6 birini tehdit olarak hissettiğinde saldırganlaştığını belirtmiştir. Katılımcılardan bazıları maruz kaldıkları şiddet karşısında fiziki güçlerinin el verdiği ölçüde şiddet göstererek karşılık verdiklerini ifade etmişlerdir. Öte yandan şiddet görmesine rağmen hiç karşılık vermediğini söyleyen, yıllarca Almanya’da yaşamış 30 yaşında evli ve bir çocuk annesi olan K4 ise şunları belirtmiştir:

“Şiddet öğrenilen bir durumdur. Türk toplumu ataerkil sistemi seviyor. Ben özellikle annemden şiddetin her türlüünü gördüm. Sadece ergenken biraz saldırgandım fakat şu an bir kızım var ve ona annemin bana davrandığı gibi davranmaktan çok korkuyorum. O yüzden her zaman sabırlı olmaya, karşılık vermeme çalışıyorum.”

K4 şiddetin öğrenilen ve içselleştirilen bir davranış biçimi olduğunu ve bu nedenle şiddeti aktarmaktan korktuğunu vurgulamıştır. Bazı toplumlardaki kültürel kodlardan biri de kız çocuklarının annelerinin kaderini yaşayacaklarına dair olan inançlar bütünüdür. K4 maruz kaldığı şiddet ve bunun sonucunda yaşadığı travma sebebi ile sürekli kendi annesi ile yaşadığı deneyim ile kızı ile yaşadığı yada yaşayacağı deneyimleri kıyaslamaktadır. Annesi tarafından maruz kaldığı şiddet onun kızıyla olan ilişkisinde daha fazla sorumluluk ve suçluluk duygusu hissetmesine sebep olduğunu ifade etmiştir. K4 bu bağlamda hem kültürel kodların farkında olup hem de o normlardan kopamamıştır. Kadına uygulanan şiddetin görünür olması bazı katılımcıların belirttiği üzere şiddeti normalleştirmiştir. Bu bağlamda K10 şunları belirtmiştir: “Kadınların öldürülmesi şiddet görmesi bence sadece bunu yapanların daha da güçlenmesini sağlıyor. Zaten ceza da almıyorlar”.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinin çokluğu artık kadına uygulanan şiddetin normalleştirilmesine, alışıldık hale gelmesine ve bu nedenle de bir çözüm bulunamamasına neden olmaktadır. Kadına şiddet hususunda önemli olan bir başka konu ise; kadına yönelik şiddeti durdurmak için beklenen atağın gelmemesidir. Başkası yardım eder mantığıyla hareket etmek buna neden olmaktadır. Bu hususta şiddet geçmişi olan K3 şunları belirtmiştir:

“Babam annemi ve beni dövdüğünde sokağa kaçardık birilerine haber vermek için ama annem hep sessiz olun derdi. Ben sessiz olmayı ilk o yaşlarda öğrendim. Hala daha sessiz bir kadınıym. İnanın hiç kimse yardım etmezdi herkes acıyarak bakardı ama birbirlerinden beklerdi bir atak yapmayı. Sanırım herkes korkuyordu. Çok normal...”

Şiddet karşısında susmak şiddeti kabullenmenin de bir başka versiyonunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla; olan, olması gerekenmiş gibi algılandığında, mevcut kültür yapısı bu duruma göre bireylerin zihninde oluşturulmaktadır. Kadınların maruz kaldıkları şiddet karşısında yardım istemeleri veya seslerini duyulabilir hale getirmeleri kimi zaman şiddeti daha da sert bir hale getirmektedir. Bu sebeple, şiddet karşısında susmak, çevredekilerden gizlemek ve yardım istememek kadınlar için şiddet ile baş etme stratejileri arasında yer almaktadır.

4.4.2. Eğitim ve Şiddet

Eğitimde gerçekleşecek radikal bir değişimin bireylerin zihin dünyasında bir aydınlanmaya yol açacağı fikri geçmişten günümüze oldukça yaygın bir inanç olarak varlığını sürdürmektedir. Şiddetin sebep ve sonuçlarının en başat nedenlerinden olan saldırganlık hali, öğrenildiği gibi saldırgan olmama hali de öğrenilebilmektedir (Kocacık, 2001). Katılımcıların hepsi eğitimin şiddeti ortadan kaldıracığına inanmaktadır. Aile kurumu ile başlayan eğitim süreci, çeşitli eğitim kurumları ve toplum aracılığı ile bir süreklilik halindedir. Bu sebeple katılımcıların çoğu bireyleri şiddet konusu ile ilgili bilgilendirmek ve şiddetten korunmak için sosyal kurumlara önemli görevler düşüğünü ileri sürmektedir. K23 şiddete maruz kalmamak için eğitimin önemli olduğundan şu şekilde bahsetmiştir:

“Şiddet karşısında kadının kendini koruyabilmesi için eğitimi olması gerektiğine inanıyorum. Ben yaşadığım çoğu durumun şiddet olduğunu boşanma aşamasında avukatımdan öğrendim. Ben dayak dışında maruz kaldığım hakaretlerin, kazandığım paramın elimden alınmasının, eve hiçbir arkadaşımı davet edemememin şiddet olduğunu bilmiyordum ki... Şimdi kızıma söylediğim tek şey var oku, öğren, kendini geliştir. Babanın bana yaptıklarını kimsenin sana yapmasına izin verme...”

Kuşaktan kuşağa aktarılan normatif kuralların devamlılığının sağlanması birey nezdinde kadına yönelik şiddeti meşrulaştırmaktadır. K10 bu bağlamda şunları söylemiştir:

“Annemle kuşak çatışması yaşıyorum. Annem kocanı memnun etmelisin, ona karşı gelmemelisin, seni alan iki gün sonra kapının önüne koyar gibi oldukça sinir bozucu cümleleri bana sürekli sarf etmektedir. Örneğin sevgilimle aramızdaki sorunları bile anlatsam her zaman onun tarafını tutar. Çünkü ona göre kesin ben hatalıyım. Kadın hep hatalıdır. Eğitim bu yüzden önemli işte. Eğitimi kişi her şeyden önce özgür bir bireydir ve kimseye bağlı değildir.”

K10, eğitime erişim ve eğitimden fayda sağlama konusunda erkek ve kadınların eşit şartlara ve fırsatlara sahip olması gerektiğinin vurgulamıştır. Eğitim ve şiddet olgusu bağlamında K13 şunları dile getirmiştir: “Kadının farkındalığı yüksekse ve eğitim almışsa eğer, o kadın daha özgürdür ve bu nedenle de şiddete karşı gelme gücünü kendinde bulur. Şiddet eğitim ile doğru orantılı bir durum sergilemektedir”. K13’göre, eğitim şiddet ile baş edebilmek için en etkili yollardan biridir. Çevresinde iyi eğitim almış olan insanların kendilerini daha iyi ifade edebildiklerini ve herhangi

bir şiddete maruz kaldıklarında kendileri savunabildiklerini ve haklarını arayabildiklerini belirtmiştir.

4.4.3. Ekonomik Bağımsızlık ve Şiddet

Görüşmelerde katılımcıların çoğu ekonomik özgürlüğün şiddet ile bağlantısına değinmiştir. Genel olarak katılımcılar, “param olsa şiddete maruz kalmazdım” ya da “şiddet gördüğümde tahammül etmek zorunda kalmazdım” fikrini ileri sürmüşlerdir. Bu durumda kadının ekonomik bağımsızlığının olmaması durumu onu, içinde bulunduğu ortamda şiddet görse dahi yaşamını aynı ortamda devam ettirme zorundallığı içerisine sokmaktadır. Benzer şekilde Coşar ve Gürkan (2009)’da parasızlığın kadını fakir ve muhtaç hale getirdiğinden bahsetmektedir. K24 ekonomik bağımsızlığın kendisini şiddetten korumak için önemli olduğundan şu şekilde bahsetmiştir: “*Ben boşanana kadar hiç çalışmadım ve bunca yıl eski eşimin şiddetine katlanmamın tek sebebi bir gelirim ve ekonomik bir gücümün olmamasıydı. Hep çocuklarıma nasıl bakarım diye korkudan dayağına ve hakaretlerine katlandım. Akılsız kafam! Hoş çalışıp kazansaydım da maaşı kesin elimden alırdı.*”

Ekonomik özgürlüğü olan 30 yaşında 2 çocuk annesi K8 bu konu hakkında şunları dile getirmiştir.

“Ben ekonomik özgürlüğün olunca şiddet görmezsin fikrine katılmıyorum. Çünkü benim vardı da ne oldu? Çevrem ne der, ayıplarlar, gülerler diye korktum. Üstelik çocuklarım da vardı. Hem boşansam ne olacak o hayatını yaşayacak olan bana olacak diye düşünüyordum. O yüzden sustum. Görmezden geldim. Tabii bir yere kadar belli bir zaman geçince artık gözün hiçbir şey görmüyor.”

K8, ekonomik bağımsızlığı olmasına rağmen yaşadığı psikolojik ve sözel şiddete toplumsal baskılar nedeniyle boyun eğdiğini ifade etmiştir. Toplumda boşanan kadınların boşanan erkeklerle göre sosyal ve kültürel anlamda dezavantajlı durumda olması, kadınların şiddete maruz kaldıklarında boşanmayı bir çözüm olarak görmemelerine sebep olmaktadır. K8’in belirttiklerine benzer şekilde İnci (2019)’nin çalışmasında, ekonomik bağımsızlıkları olan kadınların şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. İnci (2019) çalışmasında, ekonomik geliri olan kadınların gelirlerini harcama konusunda yeterince özgür olmadıklarını ifade etmiştir. Bu düşünceler, özgürlüğü ve statüsü artan kadının şiddete uğrama oranının yükseldiğini anlatan ters tepki hipotezi ekseninde temellendirilmektedir. Ekonomik bağımsızlık ve şiddet ilişkisi bağlamında bir başka çalışmada ise, iki yönlü bir durumdan bahsedilmektedir. Erkek kadını kendine ekonomik anlamda bağımlı kıldığı gibi aynı zamanda onun kendisinden daha fazla kazanmasına müsaade etmeyip şiddete başvurabilmektedir (Gökkaya, 2011). Çalışkan (2019) kadın cinayet vakalarının temelinde de çift taraflı olarak ekonomik sorunlar olduğunu vurgulamaktadır. Altunay ve Aratin (2007)’in çalışma bulgularına göre; yükseköğretim gören her altı erkekten birinin karısına şiddet uyguladığı ve kadınların bu duruma sessiz kaldığı belirtilmiştir. Bu bağlamda K8’in ekonomik özgürlüğü olmasına rağmen şiddete maruz kalması bu nedenler ekseninde değerlendirilmiştir. Ancak ekonomik özgürlüğü olmayan ve şiddet gören bir kadına kıyasla, gördüğü şiddeti engellemede daha iyi koşullara sahip olduğunu ifade etmektedir.

5. Sonuç

Bu çalışmada katılımcıların şiddeti nasıl adlandırdıkları ve anlamlandırdıkları, deneyimleri ve şiddetle nasıl baş ettikleri anlaşılmalı çalışılmıştır. Katılımcıların tümünün şiddete maruz kaldığı ve belirli travmatik olaylar ile karşı karşıya geldiği ortaya çıkarılmıştır. Örneklemdaki kadınların eğitim seviyeleri % 43 oranında lisans düzeyindedir. Ancak eğitimin şiddet düzeyine etkisine bakıldığında, % 26 oranında lise, % 16 oranında yüksek lisans ve doktora sürecinde olmaları durumu farklılaşsa da genel olarak katılımcıların ortak paydalarda bulunduğu, şiddetin yok edilmesinde veya şiddet göstermeme durumunun öğrenilmesinde eğitimin önemine ortak olarak değindikleri görülmüştür. Bu durum bireyin şiddeti nasıl tanımladığı; sınıflandırdığı ve maruz

kaldığı veya şiddete karşı nasıl bir tutum sergilediği gibi durumların kişinin içinde yaşadığı sosyal, ekonomik ve kültürel yapı ile sıkı bir bağa sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla katılımcıların eğitim seviyelerindeki artış; kadının şiddete karşı olan davranışını sosyal değişim teorisi üzerinden dönüştürmekte olduğu gibi mevcut kültür içerisinde ortak bir bilinç ile hareket etmelerine de yol açmakta ve bu bağlamda toplumsal değişimin hız kazanmasını sağlamaktadır.

Kadına toplum tarafından atfedilen rollerin genel geçerliliğini koruması, dünyadaki tüm kadınlarca ortak bir sorun olma durumu içerisinde olmaktadır. Nitekim toplumsal cinsiyet eşitsizliği; bir toplumun değişmez ve sorgulanmaz normlar bütünü olduğu sürece, kadının özel ve kamusal alanda görünür olması beklenmedik bir mite dönüşmektedir. Kadınların şiddeti algılayış, yorumlayış ve tepki sürecinde hâkim kültürün etkisi oldukça büyüktür. Kadınlar toplumun normatif kuralları ekseninde davranış biçimlerini oluştururken, içinde yaşamış olduğu normlar bütününe sahiplenici bir tutum sergilemekte ve etkileşimcilik kuramı üzerinden şiddeti kültürel kılıp birey üzerinde hak iddia etmektedir. Katılımcıların belirttiği üzere; şiddet ve türlerini gören ve yahut halen görmekte olan kadınların hemcinslerine karşı daha hassas yaklaştığı ortaya konulmaktadır. Nitekim katılımcıların aynı veya benzer acıları yaşamaları, daha rahat empati kurmalarında ve birbirlerine destek olmalarında oldukça önemli bir yer teşkil etmekte ve tekrar eden şiddet davranışlarından korunma stratejileri ile birlikte sembolik etkileşimcilik kuramı üzerinden anlaşılabilir. Bu bağlamda kadınların % 70 oranında şiddeti fiziksel olarak tanımlamaları kolektif olarak aktarılan, homojenleşmiş bir bilinçlilik halinin devamını simgelemektedir. Kadına şiddetin normalleşmesinde; özellikle medya ile birlikte meşrulaştırılan kültürel ve sembolik şiddet türleri, geçmişten gelen cinsiyetçi söylem ve davranışların devamını sağlamakta ve hatta onu beslemektedir. Çalışma bulgularına bakıldığında; katılımcıların şiddet türü denildiğinde % 70 oranında, ilk olarak akıllarına fiziksel zarar alma durumu gelmektedir. Daha sonra ise psikolojik şiddetin geldiğini belirtmişlerdir. Genç katılımcıların şiddet denildiğinde; ilk olarak fiziksel zarar alma durumunu düşünmeleri, diğer şiddet türlerine olan bilinçlilik ve görünürlük oranını düşürmektedir. Kadınlar şiddet tanımlamalarında, ailelerinden öğrenilmiş tutum ve davranışlarına göre cevaplar vermişlerdir. Bu bağlamda kelime olarak da öğrenilmiş şiddetin ne olduğunu bilip bunu tartışmışlardır. Bir başka deyişle kadınlar, şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılan bir davranış biçimi olduğunun farkındadırlar. Şiddetin günümüzde görünürlüğünün artması kadınların şiddeti saklamamasına ve kendini savunmasına yol açmıştır. Nitekim 22-35 yaş aralığındaki katılımcıların şiddeti % 70 oranında fiziksel olarak tanımlamaları öğrenilmiş ve içselleştirilmiş tutumların aktarılan bir yapısı olduğunu gösterirken; öte yandan katılımcıların % 30 oranında şiddeti ilk olarak psikolojik olarak nitelendirmesi, ilişkisel kültürel kuram üzerinden, bireylerin mevcut ilişki ve etkileşimleri içerisinde davranış, algı ve düşüncelerinin dönüşüme uğradığını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların çoğu, şiddetin önlenmesinin önündeki engellerden olan şiddeti saklama hususunda, kimsenin kendisine acımasını istemediği, aile, çevre ve akran zorbalığı korkusundan dolayı şiddeti sakladığını belirtmiştir. Çalışmanın yine başat sorularından olan, kadınların şiddet görmesi suçlu olma durumu ile mi temellendirir sorusuna katılımcılar genel olarak, şiddet görmelerine sebep olan en önemli sebebin toplum tarafından kadına atfedilen cinsiyetçi roller olduğunu ileri sürmüşlerdir. Katılımcılar kadın haklarının yasa ile korunmasının öneminden bahsetmelerine rağmen toplum baskısı ve toplumdaki cinsiyetlendirilmiş roller, damgalamalar, ötekileştirmeler ve dışlamalar sebebi ile hukuki haklarının hem yeterince farkında olmadıklarının hem de özel alanlarında bu haklarını kullanabilecek sosyal ve ekonomik şartlara sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Kadınların şiddetle baş etme stratejileri deneyimleri, eğitim, sosyal ve ekonomik durumlarında farklılıklara bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Katılımcılardan bazıları toplum tarafından etiketlenmemek veya eğitim ve ekonomik durumlarındaki yetersizlik gibi sebeplerden ötürü şiddet gördüklerinde sessiz kalmakta, gizlemekte veya kendilerini savunmak için fiziksel şiddete

başvurmakta olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer katılımcılar ise şiddetle baş edebilmek için eğitimin ve ekonomik gücün önemine vurgu yapmışlardır. Şiddetin nasıl adlandırıldığı veya tanımlandığı kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve yeni tedbirler alınması açısından oldukça önemlidir. İlerideki çalışmalar, erkeklerin şiddeti nasıl tanımladığını toplumsal cinsiyet ve kesişimsel teori perspektifinden anlaşılmasına çalışılması kadına yönelik şiddetin önlenmesi hususunda önemli bir katkı sağlayacaktır.

Yazarlık Katkıları (Authorship Contributions): Nuray Karaman, Kübra Doğan

Kaynakça

- Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1), 32-4.
- Altınay, G. A. ve Arat, Y. (2007). Türkiye’de kadına yönelik şiddet. *Punto Baskı*: İstanbul.
- Aslan Cobutoğlu, S. (2020). Latife Tekin'in “Manves city” adlı romanında toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik duygusal şiddet. *Yeni Türk Edebiyatı*, 22(1), 79-102.
- Atan, M. (2015). Radikal feminizm: Kişisel olan politiktir söyleminde Aile. *The Journal Of Europe-Middle East Social Science Studies*, 1(2), 1-21.
- Avcı, K., ve Özdedeli, K. (2015). Kadın cinselliği ve kültürel farklılıklar. *Kadın Cinsel Sağlığı*, 17(1), 224-230.
- Bal, Y. (2016). *Nitel araştırma yöntem ve teknikleri*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve müphemlik*, Çev. İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2011). *Postmodern etik*, Çev. Alev Türker. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berktaş, F. (2016). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın*. Metis Yayıncılık. İstanbul.
- Burstein, K. (1994). Naming the violence: Destroying the myth. *Alb. L. Rev.*, 58(1), 961-987.
- Bükecik, E., ve Özkan, B. (2018). Kadına yönelik şiddet: Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın sağlığına etkisi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 33-37.
- Büyükyılmaz, A., ve Demir, Ç. (2016). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddetin belirleyicileri: Multinomial logit model yaklaşımı. *Ege Akademik Bakış*, 16(3), 443-450.
- Coşar, F., ve Can Gürkan, Ö. (2009). Ekonomik şiddetin kadın yaşamındaki etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 124-129.
- Coşkun, R. (2015). Nicel araştırmalarda keyfilik sorunu evren örneklem belirleme süreçleri üzerinden bir tartışma [Bildiri sunumu]. 7. *Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi, Kaposvar, Macaristan*.
- Çakır, H. (2020). Kadına yönelik şiddetin kavramsal incelemesi: Yozgat örneği. *İmgelem*, 4(6), 41-62.
- Çalışkan, M. (2019). İstanbul’da “Kadına şiddet” ve “Kadın cinayeti” vakalarına yönelik, Nicel-Nitel Bir İnceleme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 221-241.
- Çalışkan, H., ve Çevik, E. İ. (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.

- Çötök, N. (2015). Toplumsal cinsiyet rolü dahilinde kadına şiddet olgusuna karşı kadın algısı. *Education International Journal of Social Sciences and Research*, 1(3), 778-790.
- Dikmen, H. A., Özaydın, T., & Yılmaz, S. D. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 92-98.
- Dursun, Y. (2011). Şiddetin izini sürmek: Şiddet nedir? *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 1-18.
- Frazer, E., ve Hutchings, K. (2020). The feminist politics of naming violence. *Feminist Theory*, 21(2), 199-216.
- Güdekli, A. (2014). Kan kusup kızılılık şerbeti içtim diyen kadınlar: Aile içi şiddet üzerine göstergebilimsel bir çalışma. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 4(8), 78-84.
- Gökkaya, V. B. (2011). Türkiye’de kadına yönelik ekonomik şiddet. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 101-112.
- Güler, N., ve Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Günay, G., ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(3), 157-171.
- Günsoy, G. ve Özsoy, C. (2012). Türkiye’de kadın işgücü, eğitim ve büyüme ilişkisinin var analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 49 (568), 21-40.
- Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel temsiller ve anlamlandırma uygulamaları*. Çev. İdil Dündar. İstanbul: Pinhan Yayıncılık: 141 Kültürel Araştırmalar:1.
- İnci, R. (2019). Çalışan kadınlarda şiddet algısı ve bu algıda ekonomik şiddetin yeri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 189-206.
- Kara, Z., ve Uluç, M. A. (2019). Şiddetin cinsiyeti: Bir modern toplum anksiyetesi. *Şarkiyat*, 11(3), 1566-1581.
- Karabağ, N. (2014). Levinas düşüncesinde adalet [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köktürk, Ş. ve Eyri, S. (2013). Dilbilim ve göstergebilim: Ferdinand De Saussure ve göstergebilimi anlamak. *Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Dergisi*, 2, 123-136.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Lucas, S., & Janson, S. (2021). Childhood exposure to physical and emotional violence over a 57-year period in Sweden. *Scandinavian journal of public health*, 14034948211023634.
- Mazza, D., Dennerstein, L., & Ryan, V. (1996). Physical, sexual and emotional violence against women: a general practice-based prevalence study. *Medical journal of Australia*, 164(1), 14-17.
- Metintaş, M. (2018). Erken cumhuriyet döneminde feminizm hareketlerinin ilerleyen dönemde türk sosyolojisine yansımaları. *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, 2(3), 109-111.

- Özaydınlık, Y. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 93-112.
- Özgentürk, İ., Karğın, V., & Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddetin nesilden nesile iletilmesi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 55-77.
- Özerkmen, N., ve Gölbaşı, H. (2010). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 15(1), 23-27.
- Pamuk, S. (2017). Arşivsel örnekleme yöntemlerinin arşiv serileri/sınıfları üzerinde uygulanması. *Bilgi Ve Belge Araştırmaları*, 8, 1-41.
- Saygun, Ö. (2016). *Feminizmin öznesi olarak LGBTİ. Gaile Dergisi*, 354, 1-5.
- Şahin, F. T., ve Kurtulmuş, Z. (2015). *Değişen aile içi roller ve aile içi ilişkiler*. Nobel Akademik Yayıncılık. 167-191.
- Şahin, S., & Türk, M. (2010). Çalışanlarda psikolojik şiddet algılaması ve kadın çalışanlar üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-9.
- Şenel, D. (2018). Eğitim seviyelerine göre şiddete maruz kalan kadınlar üzerine bir araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(82), 747-765.
- Trothen, T. J. (2006). *Linking sexuality and gender: Naming violence against women in the United Church of Canada* (Vol. 9). Wilfrid Laurier Univ. Press.
- Türk, H. (2008). Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları için Bir İmkân Olarak Pierre Bourdieu. *Toplum ve Bilim*, 112, 119-146.
- Williams, R. (2017). *Kültür ve toplum*. (Çev. Uygur Kocabaşoğlu). İletişim Yayıncılık. İstanbul.
- Yetim, D., ve Şahin, M. (2008). Kadına yönelik şiddete yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 48-53.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğitalp, G., Ertem, M., & Özkaynak, V. (2007). Üniversite öğrencilerinin şiddet konusunda deneyimleri ve bu konudaki görüşleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(2), 131-136.
- Yörük, A. (2009). Feminizm/ler. *Sosyoloji Notları*, 7(1), 63-85.